

**KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİNDE
KOCAELİ - YALOVA - İZNIK ÇEVRESİNDE
RUM VE ERMENİ TERÖRÜ**

Doç. Dr. Adnan SOFUOĞLU*

ÖZET

Mondros Mütarekesi'ni imzalayarak I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılan Osmanlı Devletinde Mütarekenin uygulanmaya konmasından sonra İtilâf Devletlerinden destek gören Rum ve Ermeni örgütlerinin desteğinde oluşan Rum ve Ermeni terör grupları Kocaeli Yarımadası ile Yalova ve Bursa çevresinde tedhiş hareketlerinde bulunmuşlardır. Bölgenin Yunan işgali altına girmesinden sonra da Yunanlıların da desteğinde tedhiş faaliyetlerini arttırmışlardır. Hatta bu olaylar yerli Rum ve Ermenilerin desteğinde Yunan zulmüne dönüşmüştür. Burada bu terör olayları arşiv belgelerine de dayanarak makale ölçüsünde ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Kurtuluş Savaşı, Kocaeli, Rum, Ermeni, Bursa, Terör.

* Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi.

ABSTRACT

Signing the Mudros Armistice, the Ottoman State let the first World War as a defeated, after putting into practice of the Armistice, Greek and Armenian organizations supported by the Entente Powers passed into activity for their aims. In this connection, to be formed Greek and Armenian terror groups supported by Greek and Armenian organization, acted terror actions surroundings Bursa, Yalova and Kocaeli Peninsula. They increased their terror actions with the supporting of Greeks after the region had occupied by Greeks. Even these events with the support of native Greeks and Armenians had changed into Greek suppression. In this work, these terror actions are scrutinized as a article based on archive materials.

Key Words

Independence War, Kocaeli, Greek, Armenian, Bursa, Terrorism.

Giriş

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesi'ni imzalayıp savaştan yenik ayrılmasından ve Mütarekenin uygulanmaya konmasından sonra, bu durumdan cesaret alan, aynı zamanda İtilaaf Devletlerinden de destek gören azınlıklar özellikle Rum ve Ermeni örgütleri tekrar hedefleri doğrultusunda faaliyete geçtiler. Nitekim ilk etapta Mütareke gereği 13 Kasım'da İstanbul'a gelen İtilaf Donanması içinde verdikleri sözün aksine Yunan zırhlısının bulunuşu, 18 Kasım'da Yunan Amirali Kakoladis'in Beyoğlu Yunan Kulübünde tahrik edici konuşması, Rum kiliselerinde yapılan ayinlere İtilaf Devletleri subaylarının bir kısmının katılması gibi gelişmelerden cesaret alan cesaret alan İstanbul ve çevresindeki Rumlar çeşitli taşkınlık hareketlerine giriştiler.¹ Diğer taraftan Rum ve Ermeni Patrikhaneleri de ki Patrik Zaven Efendi Rum Patrikhanesinde düzenlenen, Türkler aleyhindeki toplantılara katılarak onlarla işbirliği yapıyordu, Rum ve Ermenilerin örgütlenmesinde önemli roller oynamaktaydı.² Nitekim bu doğrultuda Rum Patrikhanesinden yönlendirilen ve Etnik-i Eteryay Cemiyetinin şubesi şeklinde çalışan başkanlığını Yunanlı Manuel Sozokos adlı birinin yaptığı Kordos Komitesi (Rum Muhacirleri Merkez Komisyonu) Adalardan ve Yunanistan'dan göçmen gibi gelen örgüt mensuplarını ayrıca 1. Dünya Savaşı'nda Anadolu'dan firar edip Yunan ve İtilaf Devletleri safında savaşmış Rumları Türkiye'ye sokup Anadolu'nun çeşitli yerlerine göndermekteydi.³ Aynı şekilde Mavri Mira Cemi-

1 Ömer Sami Coşar, **İstiklal Harbi Gazetesi**, Milliyet Yayını No: 2 ve 15; 23 Kasım 1918'de İngiliz Birliklerinin İstanbul'a çıkmaları sırasında Rumlar son derecede yüksek sevinç ve neşe içinde gösterilerde bulundular. Gotthard Jaeschke, **Türk Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**, Ankara 1986 s.49; Mondros Mütarekesi için bkz. Ali Türk geldi, **Mondros ve Mudanya Mütarekelerinin Tarihi**, İstanbul 1948 s. 63 v.d.; Ahmet İzzet Paşa, **Feryadım**, Nehir Yayınları, İstanbul, 1993 s. 7 v.d.ve 283-286; Rauf Orbay, **Cehennem Değirmeni**, C. 1 İstanbul 1993 s. 89 v.d.; Yusuf Hikmet Bayur, **Türk İnkılabı Tarihi**, C.(Cilt) 3 K.(Kısım) 4 Ankara 1983 s.742-746; Selahattin Tansel, **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, C.1 Ankara 1973 s. 10 v.d.;Tevfi Bıyıklıoğlu, **Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı; Türk İstiklal Harbi** (T.İ.H.) serisi C.1 Gnkur. Yayını Ankara 1962 s.33 v.d.; Sami Önal, **Hüsrev Gerede'nin Anıları, Kurtuluş Savaşı, Atatürk ve Devrimler**, 2. Baskı İstanbul 2002 s. 17-22.

2 Adnan Sofuoğlu, **Kuvay-ı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu**, Ankara 1994 s. 41-42; Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk**, C.1 İstanbul 1984 s. 2; Dimitri Kitsikis, **Yunan Propagandası**, Meydan Neşriyatı, Bası yeri ve tarihi belli değil. s. 341.

3 B. O. A. B. E. O. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Bab-ı Ali Evrak Odası) Umumi No: 343454; Tayyip Gökbilgin, **Milli Mücadele Başlarken**, C. 1 Ankara 1959 s. 154-155.

yeti de Türkiye'den koparılması hedeflenen bölgelerde ki, Megali İdea doğrultusunda hareket eden Yunanistan Başbakanı Venizelos'un 3-4 Şubat 1919 günleri Paris Barış Konferansı huzurunda dile getirdiği isteklerinde İzmit'te dahil olmak üzere tüm Batı Anadolu bulunmaktaydı, dehşet meydana getirerek buradaki Türk nüfusunu kaçırtmak, buralara Rum nüfusu yerleştirmek, nitekim bu sırada Rusya Bolşevik Ordusu önünden kaçan Yunan Mültecisinin Yunanistan'a değil İstanbul'a gönderilmesi isteniyordu, bu sebeple aynı zamanda Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesine işlerlik kazandırarak işgale zemin hazırlamak düşünce ve gayesiyle Rum çeteleri yani terör örgütleri teşkil etmekteydi.⁴ Gerçi Hükümet Nisan 1919 da bu olayları ve gelişmeleri engellemek üzere Harbiye Nezareti'nin teklifi üzerine, silah, cephane ve üniformanın ülkeye sokulmasının menî, Osmanlı Tebaasından olmayan sivil yabancıların seyahat maksadıyla ülkeye gelmeleri hakkında bazı kayıt ve şartların tatbiki, Balkan Muharebesi'nden sonra Yunanistan ve Bulgaristan Hükümetleri ile akdedilen antlaşmalar gereğince mübadele olunan ahalinin ülkeye dönmelerinin menî kararlarını aldı.⁵ Ancak buna rağmen Hükümet 1. Dünya Savaşı sonunda Rusya'ya veya başka yabancı ülkelere kaçmış bulunan, adam öldürmüş veya bu derecede suç işlemiş olanlarla, Ülkenin sukûn ve güvenini bozmaları ihtimali olan ve "Pasaport Kanununun 3. Maddesine nazaran" Ülkeye girmeleri yasaklananlar hariç diğerlerinin Ülkeye girmelerine müsaade etmek zorunda kalmaktaydı.⁶ Çünkü Mondros Mütarekesi öncesi hükümet Savaş sebebiyle başka mahallere sevk ve nakledilen ahalinin memleketlerine dönmeleri ne müsaade etmişti. Ayrıca 18 Ocak 1919 da toplanan Paris Barış Konferansı da, göç etmiş olan Ermeni ve Rumların yerlerine dönmeleri konusu nu ele alarak bu yönde karar almıştı.⁷ Ayrıca Padişah ve Hükümet "Heyet

4 Mavri Mira hakkında geniş bilgi için bkz. Atatürk, a.g.e. C.3 vesika 1; Tansel, a.g.e. C.1 s. 92-95; Yunan talepleri ve Patrikhanenin faaliyetleri ve Mavri Mira için bkz. Adnan Sofuoğlu, **Fener Rum Patrikhanesi ve Siyasi Faaliyetleri**, İstanbul 1996 s. 81 v.d. Megali İdea için bkz. 22 v.d. ile Sofuoğlu, **Kuvay-ı Milliye Dönemi...** s. 31 v.d.

5 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 345376; Gökbilgin, a.g.e. s. 60-62

6 Recep Karacakaya, **Kaynakçalı Ermeni Meselesi Kronolojisi (1878- 1923)** İstanbul 2001 s.139-140; Sina akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**, C.1 İstanbul 1992 s. 32-33; Jaescke, a.g.e. s. 36-37.

7 H.T.V.D. (**Harp Tarihi Vesikaları Dergisi**) S. (Sayı) 45 Belge 1050; B.O.A.B.E.O. Umumi No: 343317; Sofuoğlu, **Kuvay-ı Milliye Dönemi...** s. 38-39.

Nasiha"lar vasıtasıyla gayri Müslimleri yeniden "sadık Osmanlılar" olarak Devlete bağlı hale getirilebileceğini düşünerek bu yolda girişimlerde bulundu,⁸ Nitekim bu şekilde ilk nasihat heyeti 20 Mart 1919 da Şile ve civarında eşkıyalık yapan Rumları yola getirmek için Bölgeye gönderildi. Ancak bunun önemli bir etkisi olmadı.⁹ Netice olarak Rum ve Ermeni faaliyetleri artarak devam etti. Bu çerçevede Kocaeli Yarımadası ile Yalova ve Bursa çevresinde Ermeni ve özellikle Rum faaliyetleri gittikçe genişleme istidadı gösterdi.¹⁰

Kocaeli Yarımadasında Rum Terörü

Paris Barış Konferansı'nda Yunan isteklerinin belirmesinden sonra Yunan istekleri arasında yer alan diğer bölgelerde olduğu gibi İstanbul'un Boğaziçi Anadolu kıyılarından başlayarak Şile, İzmit, Mudanya yöresine kadar uzanan bölgede de Yukarıda belirttiğimiz gibi burada yaşayan Türkleri insanlık dışı baskılarla sindirmek ve göçe zorlamak üzere Rum örgütleri ve çeteleri büyük bir tedhiş hareketi içine girdiler. Şile ve civarında, İngilizlerin himaye ve müzaheretinde çalışan ve Mavri Mira'nın elebaşlarından olan Δ Rum bakkal Todori'ye bağlı olarak hareket eden ki bu şahıs bakkal eşyası şeklinde el altından gerekli yerlere silah, cephaneye, bomba sandıkları gönderiyordu, irili ufaklı Rum çeteleri şunlardı: Tenasoğlu Gaylib, Hiristooğlu Dimitro, Aposoğlu Pandali, Hiristooğlu Gorki, Vasiloğlu Panayati, Alkismihanoğlu Nikola, Kastitaşoğlu Yani, Todorooğlu Vasil, Kimiyakoğlu Yani, Dimitrioğlu Yorgi, dimitrioğlu Yorki, Yoraloğlu İliya, Yina-patoğlu Hiristo, Hiristooğlu İspiro, Hiristooğlu İstilyanos; Yeniköy Rum Çeteleri de şunlardı; Hiristooğlu Petro, Zinmesioğlu Apostol, Petrooğlu Yorgi, Hiristooğlu Anesti, Penayotioğlu Yorgi, Nikolaoğlu Dimitro, Hamaoğlu Yorgi, İstadrioğlu Yani, Penlapeoğlu Zişti, Vangeloğlu İliya, Kastiziyeoğlu Vasil, Alkaoğlu Alkisantardi, Nikolaoğlu Yorgi.¹¹ İsimlerini verdi-

8 Jaeschke, a.g.e., s. 37

9 Gökbilgin, a.g.e., C.1 s.64; Ayrıca Nasihat Heyetleri için bkz. Sofuoğlu; Kuvay-ı Milliye Dönemi... s. 42-47; Mevlüt Çelebi; "İzmir'in İşgalinden Önce Şehzade Abdurrahim Başkanlığında Anadolu'ya Gönderilen Nasihat Heyeti", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.1, S. 19 Temmuz 1990 s. 560 v.d.

10 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 348871-348600-347328; Sofuoğlu; *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* s. 38-39

11 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 343871.

ğımız bu Rum çeteleri Osmanlı Hükümeti'nce yakalanan veya takip sonucu teslim olanlardı. Bunların dışında da bölgede faaliyet gösteren Rum çeteleri mevcuttu ve bunların tümü etrafa dehşet saçarak Türk ve Müslüman ahalinin öteye beriye dağılmasını sağlamak, onları sindirmek, böylece yerlerine yukarıda da belirttiğimiz gibi Rumları iskan etmek, ayrıca asayişsizliğin ortadan kaldırılmasının ancak bu bölgelerin müstakil idare şeklinde Yunanistan'a raptı ve ilhaki ile mümkün olacağı imajını yaratmak gayesi ile bölgede terör estiriyorlardı.¹² Nitekim 4 Mart 1919 da on iki kişilik Rum çetesi Bostancı'da Hariciye memurlarından Eşref Beyin köşküne baskın düzenleyerek Eşref ve Nidai beyleri öldürdüler.¹³ İzmit civarında Mihaliç köyünden Kostantin, Yeniköy'lü Deli Yani, Kocabey Hiristo, Barbar Yani, Deli Hiristo çeteleri de aynı şekilde terör estiriyorlardı.¹⁴ Bundan başka Büyük ve Küçük Bakkalköy Rumlarından Çakır Yorgi, Anesti Kaptan ve Karabacak çete reisleri yönetimindeki Rumlar bölgede terör estirerek, Türk köylerini basıyorlar, kadın, erkek demeden çoluk çocuğu öldürüyorlar ve aynı zamanda köyleri soyuyorlardı. Nitekim Üsküdar Ümraniye köyü ahalisinden erkek, kadın ve iki çocuktan mürekkep bir kömürcü kafilesini Ömerli kazasına bağlı Çavuşbaşı çiftliği mezarına gitmekte iken Budakdere mevkiinde önlerine çıkan Paşaköy ile Yeniköy Rumlarından mürekkep takriben yirmi kişilik çete tarafından kolları bağlanarak kaçırılıp meçhul bir yere götürüldüler.¹⁵ Bundan başka etrafa dehşet salmaya çalışan Rum eşkıyası tarafından Pendik ve Kartal civarlarında hayvan otlatmakta olan iki Türk kızı dağa kaldırıldı. Ayrıca 14 yaşlarında İsmail, 12 yaşında Recep oğlu Mustafa ve ismi belirlenemeyen 10 yaşlarında bir çocuk da çeşitli yerlerinden bıçaklanarak vahşice öldürüldüler.¹⁶ Yine Gebze'nin Mudarh köyünden iki erkek çocuk ile iki yetişkin erkek başları parçalanmak suretiyle öldürüldüler.¹⁷ Bundan başka Nisan 1919 ortalarında Milto adın-

12 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 347328; İstanbul'daki Rum nümayişleri ve Patrik Kaymakamının Paris Barış Konferansına bu yöndeki müracaatı, bkz. Gökbilgin , a.g.e., C.1 s. 59-60.

13 Gökbilgin , a.g.e. C.1 s. 33 , Önal , a.g.e. s.21.

14 Rıfat Yüce, **Kocaeli Tarih ve Rehberi**, İzmit 1945 s. 65.

15 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 348071; Halide Edip Adivar, **Türkün Ateşle İmtihanı**, 8. Baskı, İstanbul 1985 s. 76 v.d. , İlhan Selçuk, **Yüzbaşı Selahattin'in Romanı**, 2. Kitap İstanbul 1987 s. 41.

16 Gökbilgin, a.g.e., C.1 s.59-60.

17 Tansel, a.g.e., C.1 s. 93.

da bir Rum'un idaresinde oniki kişilik Rum çetesi Anadolu Hisarı'na saldırdı. Bu sırada yolda rastladıkları bir polis memurunu bağlayarak, üzerindeki silahını da aldılar.¹⁸ Ülkenin diğer yerlerinde olduğu gibi bölgede tespit edilebilen Rum teröründe yukarıda belirttiğimiz gibi Rum Patrikhanesinin, özellikle Patrik Germanos V'in yerine "Locum Tenens" (vekil kaymakam) seçilen Dorotheos Mamelis'in de etkisi vardı. Bu Kişi aynı zamanda İtilâf Devletleri nezdinde politik alanda da etkili rol oynuyordu.¹⁹

İzmit, Bursa ve Çevresinde Ermeni Terörü

İzmit ve çevresinde Rumların yanı sıra yukarıda değindiğimiz gibi Rum Patrikhanesi ile işbirliği yapan Ermeni Patriki Zaven Efendi önderliğinde Ermeniler de faaliyet gösteriyordu. Nitekim Mütareke sonrasında Ermeni Komiteleri bölgede terör estirmeğe başladılar.

Esasında Bölgedeki Ermeni faaliyetleri yeni değildi. Daha 1913 Ekim ayında Ermeni harflerinin icadının 1500 . yıldönümü gerekçesiyle düzenledikleri gösterilerde taşkınlıklarda bulunmuşlar ve olaylar çıkarmışlardı. Olaylar sırasında birkaç Türk askeri ve polis hayatını kaybetmişti. Bu sebeple Hükümet tedbir olarak halkın elinde bulunan ateşli silahları toplama yoluna gitmiş, arkasından da takip sonucu katli ve yaralama olayına karışanları yakalamıştı.²⁰ Bundan sonra Bölgedeki Ermeniler Birinci Dünya savaşı sırasında Rusların Ereğli'yi bombalamaları üzerine taşkınlıklarını arttırarak Rusların karaya asker çıkaracakları ve bölgede tek Türk bırakmayacaklarını propaganda etmeye başlamışlar, düşman lehine casusluk yapmaya girişmişler, böylece açıkça düşmanlıklarını ortaya koymuşlardı. Bu gelişmeler üzerine Hükümetin Adapazarı ve İzmit'te başlattığı soruşturma sonucunda binlerce bomba, mavzer ve gras tüfekleri, jandarma üniformaları ile bomba yapımına yarayan makine ve araçlar bulunmuştur. Ayrıca ihtilal hareketlerine ait evrak da ele geçirilmişti. Soruşturma sırasında tutuklanan komite reisleri Rus askerlerinin Sakarya Bölgesine varır varmaz bölgede karışıklıklar çıkaracaklarını ve Osmanlı Ordusunun direncini kırmak

18 Gökbilgin, a.g.e., C.1 s. 60.

19 Bilgi için bkz. Sofuoğlu, **Fener Rum Patrikhanesi...** s. 99 v.d.; Jaeschke, a.g.e. s. 51 v.d.

20 Karacakaya, a.g.e., s. 96-97; Gültekin Ural, **Ermeni Dosyası**, İstanbul 1998 s. 315-315.

için silahlı harekete girişeceklerini itiraf etmişlerdi. Bu şekilde isyan hazırlıklarının ortaya çıkması üzerine komite reisleri, çeteler kurarak bunları Bahçecik ve Yalova üzerinden Bursa'ya doğru yaymışlar, bilahare bu çeteler İzmit'teki işçi gurupları ile birleşmiş ve 60 ile 70 kişilik çeteler kurarak Müslüman halka saldırmaya başlamışlardı. İzmit'ten sonra aynı şekilde terör olayları Bursa ve çevresine yayılmıştı. Bu isyan hareketlerinin merkezi olarak da İzmit ile dolayı ve özellikle Bahçecik seçilmişti. Diğer taraftan İstanbul'da Taşnaksutyun'u ve onun yayın organı Azadamard'ı yaşatan İzmit, Adapazarı, Bursa ile çevresi idi.²¹ İşte bu gelişmeler sebebiyle bu bölgedeki Ermeniler de Hükümetçe 27 Mayıs 1915 de çıkarılan "Sevk ve İskan" kararı kapsamına alınarak tehcire tabi tutulmuşlardı.²² Bilahare Savaşın sonunda Mondros Mütarekesini imzalayacak olan Ahmet İzzet Paşa Hükümeti Yukarıda belirtildiği gibi Savaş sebebiyle başka yerlere nakledilen Rum ve Ermenilerin emniyet içinde geri dönmeleriyle ilgili karar aldı ve bunu tatbik koydu. İşte şimdi bu karar doğrultusunda Ermeniler bölgeye dönmeye başlamıştı. Hükümet de aldığı karar doğrultusunda tehcirden dönenlerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyordu. Bununla beraber Ermeniler birer bahane ile Türkler aleyhine alacak iddiasında bulunuyorlar, ancak iddiaları hakikate dayanmadığından bunları hükmen değil idare ten almak istiyorlardı. Ayrıca Ermeniler bu çerçevede Türkleri İtilâf Devletleri nezdinde kötü göstermek için yalan haber yaymakta ve propaganda yapıyorlardı.²³ Diğer taraftan yine yukarıda belirtildiği gibi komiteler oluşturma yoluna gitmişlerdi. Böylece bölgede yeniden ermeni terörü başladı.

Bu ortam içinde bölgede birçok Ermeni çetesi oluştu. Nitekim İzmit'in Yuvacık Köyü'nden olan Vahan Çetesi bunlardan biri idi. Bu çete Rum çeteleri ile işbirliği halinde bölgede terör estiriyor, Türk köylerine baskınlar

21 Alpay Kabacalı, *Talat Paşa'nın Anıları*, İstanbul 2000 s. 72-73; Ural, a.g.e., s. 314-316; H. Erdoğan Cengiz, *Ermeni Komitelerinin A'mal ve Harekat-ı İhtilaliyesi*, Ankara 1983 s. 294.

22 Şenol Kantarcı, Kamer Kasım,...; *Ermeni Sorunu El Kitabı*, Ankara 2002 s. 31 v.d.; Ayrıca Ermeni meselesi için bkz. Esat Uras, *Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi*, İstanbul 1987; Mim Kemal Öke; *Ermeni Sorunu*, İstanbul 1996; Kamuran Gürün, *Ermeni Dosyası*, İstanbul 1983; Yusuf Halaçoğlu, *Ermeni Tehciri ve Gerçekler*, Ankara 2001, Azmi Süslü; *Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı*, Ankara 1990. Burada konuyla ilgili sadece birkaç kaynak zikredilmiştir. İstenirse daha çok kaynağa ulaşılabilir.

23 Yüce, a.g.e., s. 67; Karacakaya, a.g.e., s.154 v.d.

düzenliyordu.²⁴ Bunun dışında Karamürselli Artin ve Antranik çeteleri de bölgede aynı şekilde terör estiriyorlardı.²⁵ Antranik (Donik) çetesi 300 kişi ile bu çetelerin en büyüğü idi. Çetenin Reisi olan Donik aynı zamanda İstanbul Hükümetince gıyabında idama mahkum edilmişti. Kendisini İzmit'in Nahiyesi olan Derbent'den İstanbul'a kadar olan bölgenin kralı olarak tanıtan Donik çetesi ile birlikte bölgedeki Türk köylerini basıyor ve her türlü kötülüğü yapıyordu. Bir keresinde esir aldıkları Müslümanlardan on kişiyi önce ziyafet sofrasında zorla içki içirerek sarhoş etmişler sonra da kurşuna dizmişlerdi.²⁶ Bunların dışında Bahçecik Nahiyesi ve civarında, Kandıra kazası dahilinde, Adapazarı'nın karasu Nahiyesi ile çevresinde faaliyet gösteren Ermeni Çeteleri de vardı. Bunlar da yukarıda ifade edildiği gibi bölgelerinde terör estiriyorlardı.²⁷ Bölgede Rum ve Ermeni nüfusunun bulunduğu diğer bir yerleşim birimi de Geyve ve taraklı havalisi idi. Buradaki Ermeniler de daha 1. Dünya Savaşı sırasında bölgedeki Ermeni Komitelerine yardım ve yataklık etmişler bu sebeple kendilerinin tehirci tutulması ile ilgili rapor tutulmuştu. Şimdi Mütareke sonrası Şubat 1919 da beş İngiliz subayı ile bölgeyi dolaşan bir ermeni papazının direktifleri doğrultusunda yeniden faaliyete geçmişlerdi ki, yörede faaliyet gösteren en azılı çete 40 kişilik Ermeni Haris çetesi idi.²⁸

Bu gelişmeler karşısında Hükümet, pek etkili olamıyor, heyeti nasiha gibi bazı girişimleri de olumlu bir netice getirmiyordu. Bu sebeple savunma durumunda olan Türkler de kendi aralarında birlikler oluşturarak silahlандılar. Bu gelişme bölgede terör hareketlerinin hızını bir nebze olsun yavaşlattı.²⁹

24 Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* s. 42

25 Yüce, a.g.e., s. 65-68.

26 Yüce, a.g.e., s. 81-82; Mehmet Arif; *Anadolu İnkılabı*, İstanbul 1976 s. 53.

27 Kazım Aras, *İstiklal Savaşında Kocaeli Bölgesinde Harekat*, İstanbul 1936 s. 5.

28 Rahmi Apak, *Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, İstanbul 1942 s. 118; Sofuoğlu, *Milli Mücadelede Kocaeli ve Sakaryada Kuvay-ı Milliye ve Karşı Faaliyetler*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1987 s. 54-57; Tehcir ile ilgili rapor için bkz. Karacakaya, a.g.e., s. 134.

29 Yunus Nadi, *Ankara'nın İlk Günleri*, İstanbul 1955 s. 48-50; Avni Öztire, *Nikomedia İzmit Tarihi*, İstanbul 1969 s. 159.

Yunan İşgali Sırasında Bölgedeki Rum ve Ermeni Terörü

Mütareke sonrasında Haydarpaşa – Eskişehir demiryolu hattını İngilizler denetim altına almışlar İzmit'e de bir askeri birlik yerleştirmişlerdi. Ancak Kuvay-ı Milliye'nin Bölgede Nisan 1920 de baş gösteren Ankara'ya karşı çıkarılan ayaklanmayı bastırması ve yine Damat Ferit Hükümeti'nce Ankara'ya karşı harekete geçirilen Kuvay-ı İnzibatiye'nin hareketini etkisiz hale getirmesi sırasında İzmit önlerine kadar gelmiş olan Kuvay-ı Milliye birliklerinin İngiliz birlikleri ile çatışması karşısında kendilerini askeri yönden zayıf hisseden İngilizleri endişeye sek etmişti. Bu sebeple bölgedeki güvenlikleri için Yunan askeri kuvveti kullanma yoluna gitmişlerdi. Nitekim 8 Temmuz'da Bursa'yı işgal eden Yunan Kuvvetlerinin küçük bir kısmı yani 400 kişilik Yunan taburu 11 Temmuz'da kara yoluyla, bilahere 18 Temmuz'da İngiliz Torpidosunun himayesinde araba vapuruyla Karamürsel'e getirilmişlerdi. Bu kuvvetler her gelişlerinde bölgede birkaç gün kalmış, kasaba ve köylerde baskı ve çapulculuk yapmışlardı. Daha sonra 5 Eylül'de Yalova'yı işgal eden Yunan birliklerinin 11. Yunan Tümeni'ne ait birlikleri aynı ay içinde İzmit ve havalisine gelmişlerdi. Bundan sonra İngilizler Bölgeyi Yunanlılara terk ederek boşaltmaya başlamışlardı. Bundan sonra İzmit'i karargah merkezi yapan Yunanlılar Ekim Ayı içinde Akmeşe, Derince ve Kandıra'ya askeri birlikler yerleştirerek denetim altına almışlar, bilahere askeri işgallerini Sapanca, Arifiye ve Adapazarı'na kadar genişletmişlerdi. Yine 27 Ekimde Yenişehir ve İnegöl'ü de işgal etmişlerdi. 13 Ekimden itibaren İngilizler nemli istasyonlarda İngiliz subayları bulunmak şartıyla Haydarpaşa- Adapazarı demiryolu hattının denetimini Yunanlılara teslim etmişlerdi.³⁰

Daha Bölge Yunanlılar tarafından işgal edilmeden öce 1920 Mayısında, Kandıra ve havalisinde Yunanlılar Müslüman ahaliye karşı birçok cinayet ile baskılarda bulunmuşlardı. Nitekim bu olaylar üzerine, Sadaret'in isteği

30 Aras, a.g.e., s. 39 v.d.; Apak, a.g.e., s. 137-138; Yüce, a.g.e., s. 74; Öztüre, a.g.e., s.162-164; Sabahattin Özel, *Kocaeli ve Sakarya İllerinde Milli Mücadele*, İstanbul 1987 s.115-117; Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* s. 381 v.d.; Bölgelerin işgal tarihleri için ayrıca bkz. *Şehir ve Kasabaların İşgal, İstirdat ve Bombardıman tarihleri*, Genkur. Bşk. Harp Tarih Encümeni, Ankara 1940.

doğrultusunda Hariciye Nezareti'nin girişimleri sonucunda, meydana gelen olayları incelemek üzere İtilaf Devletleri Mümessillerince ayrı ayrı üç heyet oluşturularak muhtelif mahallere gönderilmesi kararı alınmıştı.³¹

İşgal edilen bölgelerde bilahare dışarıdan Rum nüfusu getirilerek yerleştirilmeye başlandı. Nitekim İzmit' dışarıdan bir çok tekneci ve küfeci Rumlar getirilerek, zorla alınan Türk evlerine ve camilere yerleştirildi. Aynı zamanda Yunanlılar işgal bölgelerindeki Rum ve Ermenileri silahlandırarak onların savunmasız Türk halkı ve köyleri üzerine saldırılarına göz yumdular. Ayrıca Yunanlılar silahlandıkları Rum ve Ermenilerden kendilerine 700- 800 kişilik yardımcı kuvvet de oluşturdular.³²

Biz burada makalenin boyutu gereği Yunanlıların İşgal bölgelerindeki tüm faaliyetlerini ele almayıp, sadece elimizdeki belgeler ölçüsünde yerli Rum ve Ermenilerin faaliyetlerine değineceğiz. Bu cümleden olarak, Bölgenin Yunan Birliklerince işgalinden sonra yerli Rum ve Ermenilerden oluşan çeteler şimdi Yunanlıların desteğinde yukarıda belirtildiği gibi sindirmek ve bölgeden kaçtırmak gayesiyle Türk halkına saldırmaya ve katliam yapmaya başladılar.

Nitekim Gebze ile Kandıra civarında Paşaköy ve Yeniköy Rumları Türk köylerini basarak katliam yapmağa ve aynı zamanda yağmalamağa devam etmekteydiler.³³ Yine Rum çeteleri 10-11 Temmuz günlerinde Budakdere'de Müslüman kömürcü kafilesinin önünü keserek onları meçhul bir semte götürdüler ve bir daha kendilerinden haber alınamadı.³⁴ İzmit'te de millî kuvvetlere mensup bir kişi Rumlar tarafından kurşuna dizildi. 24 Ağustos'ta ise Karsak Boğazı'nda yol kesen Ermeni çeteleri 20 Müslüman Türkü katletti. 27-28 Ağustos'ta Nuhveren şimdiki Düzce Cumaova yakınlarında gezen ve çevrede terör estiren Rum ve Ermeni çeteleri ile Millî kuvvetler mensup birlikler arasında dört saate yakın şiddetli çarpışma meydana geldi.³⁵

31 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 351079.

32 Yıtce, a.g.e. s. 76 v.d.; Özel, a.g.e., s. 117-118.

33 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 348600-348534.

34 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 348071.

35 Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Donemi...* s. 403.

Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgalinden sonra da Şehir halkı, oldukça çok Yunan ve yerli Rum ile Ermeni zulmüne maruz kaldı. Nitekim işgal sırasında Yunanlılar tarafından şehirde üç yüzden fazla insan katledildiği gibi, Bursa Ovası'nda tarlalarında çalışırken tesadüf ettikleri aciz orakçı ve amele gibi yüzü aşkın kişi de yaralanmış ve katledilmiştir. Ayrıca işgalden hemen sonra Yunanlılar, diğer yerlerde olduğu gibi, Bursa ile çevresindeki köylerde sadece Müslümanlardan her türlü silahları toplayarak onları silahsızlandırma yoluna gittikleri gibi, onlar için herhangi bir savunma tertibatı da almamışlardı. Bu ortamdan da istifade ile civar Rum köyleri halkı Yunan askeri ile beraber Müslüman köyelerine hücum ve tasallut ederek, köylülerin mal ve mülklerini gasp etmişlerdir. Ayrıca Yunan askerleri Bursa Ovası'ndaki her türlü mahsulatla bağ ve bahçelere tasallut ederek, külliye- li miktarda hasar vermişlerdir.³⁶

Yine Yunan işgali altında olan Karamürsel, Yalova, Orhangazi, Yenişehir ve Orhaneli ile civarlarında Yunan işgal kuvvetleri desteğinde Rum ve Ermeni çeteleri katliam ve mezalimlerini sürdürmekteydiler. Nitekim Orhangazi ve Yalova havalisinden İstanbul'a gelen Heyet tarafından verilen bilgiler doğrultusunda Harbiye Nezareti'nin oluşturduğu rapordan anlaşıldığına göre 8 Eylül'de Orhangazi'nin Damlıca ile Yenişehir'in Bayır köyleri Ermeni çeteleri tarafından basılarak sakinleri toptan katledildi. Aynı zamanda da tüm eşya ve hayvanları yağmalandı. Bu sırada Orhangazi Kasabası Yunan birliklerince muhasara altına alındı. Aynı zamanda Orhangazi civarında Müslüman köyelerinden silahlar Yunanlılar tarafından toplandı. Bu esnada Orhangazi'den yedi, Çakırlı Köyünden yirmi kişi kurşuna dizilerek öldürüldü. Üreyil ve Çakırlı köyleri halkı feci bir şekilde toptan katil ve idam edildi. Malları ise yağmalandı. Toplanan silahlar da Hıristiyan ahalیه dağıtıldı. Bu şekilde aynı zamanda bölgede Rum ve Ermeni çeteleri teşkil edildi ki, bunlar dışardan gelen Rum ve Ermenilerle de birleşerek bölgede terör ve yağmacılığa başladılar. Diğer taraftan Yunanlıların Karamürsel'i işgali sırasında Yalova'nın yerli Rumlarından iki bin kişi işgal kuvvetlerine katıldı. İşgal sırasında kara ve denizden icra edilen top ateşi

36 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 348223.

ile civardaki on dört köy yerle bir edildi. Aynı zamanda bütün çiftliklerle hayvanlar yağmalandı. Yine Katırlı taraflarından gelerek Yalova'yı işgal eden bir Yunan birliği bayram günü Zindan Köyü'nde camide toplanan halkı buradan kaldırarak bunlardan sekiz kişiyi süngü ile, on beş kişiyi de darp suretiyle öldürdüler. Gülek köyünde de odun tüccarı İbrahim Ağa darp suretiyle katledildi. Bütün bunların yanı sıra gerek Yunan işgal birlikleri gerekse Rum ve Ermeni çeteleri Müslüman kadınların namus ve ırzlarına da tasallut ediyorlardı. Nitekim Gemlik'ten kadınlar zorla götürülmüşlerdi.³⁷ Bu bölgedeki çeteleri Sisamlı bir papazın tahrik ve teşvik ettiği anlaşılıyor. Aynı zamanda bu baskılar ve katliamlar karşısında bölgeyi terk etmeğe çalışan Müslüman halka Yunanlılar, olayları gizlemek ve örtmek böylece aleyhlerinde oluşabilecek propagandayı engellemek gayesiyle olacak engel oluyordu. Nitekim 15 Kasım 1920 de Harbiye Nezareti'nden Sadarete sunulan raporda (Yalova ve Karamürsel'de) Yunanlıların ve yerli Rumları Müslüman ahaliye karşı yaptıkları mezalim ve fecayinin 3-8-11 Kasım 1920 tarihli raporlarla bildirildiği ifade edildikten sonra, "bu mezalimler günden güne kesbu şedit ve tevsi ettiği tevali eylemekte olan şikayet ve tezalümtan anlaşılıyor. Mütcevizeyn meyânında ön ayak olan Sisamlı bir papaz gayri Müslimleri tesli ve Müslümanlara karşı enva-i habaset ve cinayet ikaina sevk ve tahrik eylemektedir. Bu zalimlerin ika eyledikleri havf ve dehşet ve irtikab ettikleri enva-i vahşet karşısında Müslümanlar inim inim feryad etmekte ve muhafaza-i namusu ve canları için terk-i dar ve diyara kalkışmakta iseler de Yunan kıtaatının muhalefet vakası üzerine hicrete de muvaffak olamamaktadırlar.." demektedir.³⁸

Yine 11 Kasım 1920 de Baytar Yüzbaşı Ali Efendinin Harbiye Nezareti'ne gönderdiği raporda da ifade edildiği gibi, Rum ve Ermenilerden müteşekkil çeteler Adapazarı ve civarında da katliamlarını sürdürmekteydiler.³⁹

37 Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* s. 403-404.

38 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 349746; Belgenin kendisi için bkz. Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* ekler kısmı. Burada aynı belge bu sefer transkibi ile birlikte ekte verilmiştir.

39 B.O.A.B.E.O. Umumi No. 349671; Ayrıca İzmit ve Adapazarı Yöresindeki Yunan mezalimi için bkz. Özel, a.g.e., s. 158-162.

Bütün bu gelişmeler ve olaylar karşısında Sadaret, Harbiye Nezareti'nin raporları ve talebi doğrultusunda, Hariciye Nezareti'ne gönderdiği tezkere ile yukarıda içeriğini verdiğimiz Harbiye Nezareti tezkeresinin pek ehemmiyete haiz bulunduğunu ifade ederek bu tezkerenin tercüme ettirilerek bir suretinin İngiliz, Fransız, İtalyan sıyası mümessillerine gönderilmesi ile müessir teşebbüslerde bulunulup neticenin alınmasını istedi.⁴⁰ Hariciye Nezareti bunun üzerine ilgili devlet mümessillerine nota verdi. Ancak İtilaf Devletleri Mümessillerinin işi geçıştirdikleri anlaşılıyor. Nitekim İngiliz Yüksek Komiseri Notaya verdiği cevapta, notaların suretlerinin Yunan Yüksek Komiserliğine verildiğini beyan etmektedir. Bu girişimlere rağmen işgal bölgesinde mezalim ve feci vakaların günden güne şiddetlenerek artması üzerine, yine Harbiye Nezaretinin girişimleriyle Hükümetin 20 Kasım 1920 tarihinde aldığı karar doğrultusunda Hariciye Nezareti, 18 Aralık 1920 de Sadarete bildirdiğine göre, Bölgeye İngiliz Mümessili gönderilmesi veya daha Önce İzmir'deki katliamlar üzerine yapıldığı gibi, Fransız, İngiliz ve İtalyan memurlarından teşkil edilecek karma bir komisyonun bölgeye gönderilmesi girişimlerinde bulundu.⁴¹ Ancak bu girişimlerden de olumlu bir netice alınmadığı anlaşılıyor.

Diğer taraftan Bölgedeki bu Yunan işgal kuvvetleri destekli Rum ve Ermeni çetelerine karşı Kuvay-ı Milliye birlikleri mücadele etmekte ve halkı korumaya çalışmaktaydı. Bu doğrultuda zaman zaman şiddetli çarpışmalar meydana gelmekteydi. Bu şekilde taraflar arasındaki çarpışmalar işgal boyunca Yani Adapazarı, Kocaeli ve çevresinde Yunan işgalinin son bulunduğu haziran 1921 sonları, Bursa ve çevresinde ise yine işgalin son bulunduğu Eylül 1922 ye kadar devam etmiştir.⁴²

Bütün bunların yanı sıra Yunanlıların Bölgedeki işgal ve hareketleri sırasında yerli Rum ve Ermeniler diğer yerlerde olduğu gibi aynı zamanda onlara istihbarat sağlamakta ve kılavuzluk da yapmaktaydılar. Nitekim Adapazarı yöresinde Yunanlılara kılavuzluk eden yerli bir Ermeni 24. Fırka birlikleri tarafından ölü olarak ele geçirildi. Aynı şekilde Gemlik ve Mudanya tarafında da bu yönde faaliyetler tespit edildi.⁴³

40 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 349589.

41 B.O.A.B.E.O. Umumi No: 349746.

42 Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* s. 404-405.

43 Sofuoğlu, *Kuvay-ı Milliye Dönemi...* s. 426-427.

Sonuç olarak, Yunanistan ile Patrikhane desteği ve yönlendirmesinde Megali İdea peşinde koşan örgütlerle bağlantılı hareket eden yerli Rum çeteleri ile yine yukarıda belirtildiği gibi kendi Patrikhaneleri desteğinde ham hayal peşinde koşan Ermeni örgütleri ile bağlantılı hareket eden Ermeni çeteleri, Mütareke ortamından da istifade ederek terör estirmişlerdir. Terörlerini Yunan işgali sırasında Yunanlıların desteğinde de sürdürmüşlerdir. Yunan kuvvetlerinin Bölgeden çekilmesi esnasında da diğer bölgelerde de olduğu gibi Yunan birlikleri ile birlikte her tarafı yakıp yıkmışlar ve sayısız cinayetler işlemişlerdir. Nitekim İzmit katliamını haberini alan Ankara'nın İstanbul'daki temsilcisi Hamit Bey, buradaki Müslüman halkı kurtarmak üzere üç büyük vapur hazırlatmış ve General Pelle'den de bir torpido alarak gizlice İzmit'e doğru hareket etmiş, ancak gemiler İtilaf donanması tarafından Adalar civarında durdurulmuştur.⁴⁴ Bu arada doruk noktasına çıkan Yunan mezalimi karşısında İstanbul'daki Yüksek Komiserler 4 Eylül 1921 de mezalim ile ilgili bir nota vermek zorunda kalmışlardır.⁴⁵ Dahiliye Vekili Ali Fethi Bey'in 29 Aralık 1921 tarihinde Büyük Millet Meclisi'ne sunduğu bilgidен anlaşıldığına göre, İzmit, Adapazarı, Karamürsel, Kandıra, Yalova, İznik ve çevresinde Yunan Mezalimi ile Rum ve Ermeni terörü sonucu resmiyete intikal eden rakamlara göre ki, bu aslında çok daha fazla idi; toplam 1194 kişi öldürülmüş, 151 kişi kaybolmuş, 314 kişi esir veya kaybolmuş, 192 kız ile 530 kadın tecavüze uğramış, ayrıca toplam 63.630.250 lira taşınmaz, 92.350.480 lira taşınır mal kaybolmuştur.⁴⁶ Bölgedeki bu terör ve mezalim ancak Bölgenin tamamen Milli Kuvvetlerin denetimine geçmesinden sonra son bulacaktır. Bölgede terör eylemlerinde bulunan ve bir şekilde eylemlere karışan Rum ve Ermeniler, Yunan kuvvetlerinin çekilmesi ile birlikte çekilmiş ve çoğunlukla İstanbul'a kaçmışlardır.⁴⁷ Bölgede kalan diğer Rumlar ise Lozan Konferansı sırasında imzalanan Mübadele Anlaşması gereği Yunanistan'a gönderilmişlerdir.

44 Hamit Beyin Hariciye Vekili Kemal Bey'e gönderdiği 27 Haziran 1921 tarihli raporu. Bkz. Hüsnü Himmetoğlu, *Kurtuluş Savaşında İstanbul ve Yardımları*, C.1 İstanbul 1965 s. 334.

45 Jaeschke, *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi*, Ankara 1970 s. 160.

46 TBMM, *Zabit Ceridesi*; C. 15 Ankara 1958 s. 238.

47 Himmetoğlu, a.g.e., C.2 s.195-196.

Ek.

B.O.A.B.E.O. UMUMİ NO: 349746

HARBİYE NEZARETİ

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Şifre Kalemî

Numara

4156

Bir sureti ... Yüzbaşıya

Suretler: Paris'e İlh. Bî-taraflara ve her mahal ?

Maruz-u Çaker-i Keminelidir Ki .

Bugün (2 Teşrin,i sani 336) Orhaneli Yalova havalisinden Makam-ı Çakeriye müracaat eden bir İslam heyeti tarafından Karamürsel Vak'yı ahi-resi sırasında Yunan Kıtaat-ı işgaliyesiyle yerli Rum ve Ermeniler tarafından hareket-ı askeriyye saha olan havali-i mezkurede i'ka edilen mezalim ve fecayi bervech-i ati telhisen arz kılındığı üzere izah eylemişlerdir:

1- Orhangazi civarında (Ureyil ve Çakırlı) İslam karyelerindeki silahlar toplanarak ahalişi feci bir surette kâmilen katl ve idam edilerek malları yağma ve haneleri ihrak olunmuştur. Müsadere edilen bu silahlar Hıristiyan ahaliye verilmiştir.

2- (Rodlice) Karyesi ile buna civar on bir İslam karyesi yerli Ermeniler tarafından kâmilen yağma edilmiş ve bu havalide ancak birkaç hane bu tecavüzden masun kalabilmiştir.

3- (Orhangazi) den yedi ve (Çakırlı) dan yirmi kişi kurşuna dizilerek (Orhangazi) Kasabası taht-ı muhasaraya alınmış ve sekiz yüz haneden ibaret olan bu köy karşısına top tabya edilerek sekiz yüz mavzer teslim edilmediği takdirde kasabanın ihrakı tebliğ olunarak tehdit olunmuştur.

4- (Gemlik) den gelen bir zatın ifadesine nazaran bu kasabadaki kadınların (fahişe oldukları) bahanesiyle cebren götürülmektedir.

5- Yeniköylü Ahmet Bey namında bir zat beray-i şikayet Dersaadet'e geldiğinden ailesi Yunan kumandanlığınca tevkif edilmiştir.

6- (Katırlı) cihetinden gelerek (Yalova) ı işgal eden Yunan kıtaatı bayram günü (Zindan Karyesi)' nde bulunan camiye toplanan halkı camiden kaldırarak bunlardan sekiz kişiyi süngü ile ve on beş kişiyi de darp suretiyle itlaf etmişlerdir. Binbaşılıktan mütekait Memduh Bey o havalide bulunan bir İngiliz zabitiyle bu suretle idam edilenlerin cesetlerini bil muayene bir rapor istihsal ederek, Mümaileyh Zabit vasıtasıyla göndermiş ise de Yunanlılar Memduh Beyi (Armutlu) Karyesinde derdest etmişler ve (Çınarcık) Karyesi eşrafını da alıp götürmüşlerdir. Gerek Memduh Beyin ve gerek eşrafın akıbetleri meçhuldür.

7- (Güleğ) Karyesinde odun tüccarı Piriñçi oğlu İbrahim Ağa darp edilerek itlaf edilmiştir.

8- (Orhangazi) den gelen bir müfreze bu havalide mevcut her karyedeki hayvanatı sürüp almış ile seksen kıymetinde olmalarına rağmen sekiz ile on lira gibi pek cüzi bir ücret mukabilinde beğendiklerini cebren almışlardır. İş bu hayvanatın Yunanistan'a sevk olunduğu müstahberdir.

9- Mustafa Çavuş isminde bir zat (Yalova) da bulunan silahları teslim ettiği halde hayat ve memadı meçhuldür. Yalova'dan beş yüz (bomba) talep edilerek verilmediği taktirde köyün yakılacağı tebliğ ve eşrafı hapsedilmiştir.

10- Yunan Kıtaatının (Karamürsel'i) işgali esnasında (Yalova)' nın yerli Rumlarından iki bin kişi bu kıtaata iltihak ederek (Karamürsel) de iki yüz kişi idam edilmiş kara ve denizden icra edilen ateşlerle on dört köy hak ile yeksan ve bu havalideki bütün çiftlikler ve hayvanlar yağma olmuştur.

11- (Kurt Ali'nin topçu çiftliğinden) üç yüz sığır ve beş yüz koyun alınarak (Elmalık) Rum Karyesine sürülmüş ve burada pastırma ve sucuk imaline başlanmıştır. Bu çiftlik ihrak ve bin kile zahiresi de müsadere olunmuştur.

12- Bu hadisatın cereyan ettiği sahada Rum ve Ermeni çeteleri teşkil edilmiş ve yağmacılık taammüm etmiştir. Hariçten gelen ve yerli olmayan Rumlar havalı-i mezkuredeki zeytinleri toplamaktadır.

13- Gerek Yunan kıtaatı ve gerekse yerli Rumlar tarafından İslam kar-yelerindeki kızlara tecavüz ede bulunularak bıkırları izale edilmektedir. Yunanlıların talep eyledikleri silah ve bomba gibi fecayi' bir bahane için ih-das edilmiş olup hakikat-ı halde Yunanlılar ahali-i İslam iyedeki eslihayı kâmilen alarak hiçbir silah bırakmamışlar ve aldıkları silahlarla ahali-i Hı-ristiyan iyeyi teslih eylemişlerdir.

Evvelce ve defaatle arz edildiği vechiyle işgâl ve istilaya maruz kalan mıntıkada Yunanlıların İslamları imha siyasetini takip eyledikleri bu vak'ayile de teyid etmektedir.

Keyfiyet İngiliz Mümessil-i Askeriyesiyle Fransa ve İtalyan İrtibat za-bitlerine tebliğ ve hadisatın derce-i hakikati ve tarz-ı vukuu hakkında kana-at-ı kâmile tahsil edilmek üzere İngiliz, Fransız ve İtalyan Mümessilleri makama tundan tayin edilecek zevattan mürekkep bir heyet teşkil ve ma-hallinde tahkikat ve tedkikat icrası lüzumu iş'ar kılınmıştır. Makam-ı Fehi-manelerinden de teşebbüsat-ı siyasiye icrası ile meselenin hüsn-ü neticeye intac ve iktiranını ehemmiyetle arz ve istirham eylerim .Ol babda emr-u ferman Hazret-i Veliyyül emrindir.

11 Sefer 339 ve 3 Teşrin-i sani 336

Harbiye Nazırı
Bende
İmza
(Ziya)

ازادان خان قلمی
نقد
۱۳۱۶

برسد + یازدهمین
سفر ایاص ایلیه

- ۱- ...
- ۲- ...
- ۳- ...
- ۴- ...
- ۵- ...
- ۶- ...
- ۷- ...
- ۸- ...
- ۹- ...
- ۱۰- ...
- ۱۱- ...
- ۱۲- ...
- ۱۳- ...

اول در حال غریب ایستاده و بعد از آنکه در استیلا و سلب و غارتگری از آنجا که در آنجا
بر کوهها و در آنجا ایستاده بود.

کشتی که در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود
تا آنکه در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود
کشتی که در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود
کشتی که در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود و در آنجا ایستاده بود

محمد نوری

محمد نوری

